

Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Doma laukums 8A, Rīga, LV-1939, Latvija, tālr. +371 67221848, e-pasts neplp@neplp.lv, www.neplp.lv

ZIŅOJUMS PAR ELEKTRONISKO PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻU PAKALPOJUMU PIEEJAMĪBAS VEICINĀŠANU 2021. GADĀ

Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome (turpmāk arī – NEPLP) ir sagatavojusi pirmo ziņojumu par elektronisko plašsaziņas līdzekļu pakalpojumu pieejamību 2021.gadā. Ziņojumā apkopota informācija par to, kādos veidos un kādā apjomā elektroniskie plašsaziņas līdzekļi (turpmāk arī – EPL) nodrošina dažādus pieejamības risinājumus televīzijas programmās, audiovizuālajos pakalpojumos pēc pieprasījuma (turpmāk arī – PPP) un arī radio programmās.

Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā kopš 2020.gada 1.decembra ir noteikta prasība nodrošināt, ka elektronisko plašsaziņas līdzekļu pakalpojumi tiek nepārtraukti un pakāpeniski darīti pieejamāki personām ar invaliditāti, un par to elektroniskie plašsaziņas līdzekļi reizi gadā ziņo NEPLP. Ar pamata pieejamības risinājumiem ir saprotami subtitri, zīmju valoda, audio apraksti u.tml. risinājumi. Lai veicinātu vienotu izpratni par likumā noteiktajām prasībām, NEPLP izstrādāja vadlīnijas, kā arī vienotu rīcības plāna paraugu informācijas iesniegšanai (ar vadlīnijām var iepazīties [šeit](#)).

Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā, kā arī citos normatīvajos aktos Latvijā nav noteikti konkrēti rezultatīvie rādītāji vai kvotas, kurus EPL savā darbībā pakalpojumu pieejamības veicināšanas jomā būtu pienākums izvirzīt un sasniegt. Savukārt Labklājības ministrijas “Plānā personu ar invaliditāti vienlīdzīgu iespēju veicināšanai 2021.-2023. gadam” noteikti vairāki mērķi, uzdevumi un attiecīgi rezultatīvie rādītāji attiecībā uz satura pieejamību medijos. Saskaņā ar plānā noteikto līdz 2023.gadam iecerēts palielināt subtitrētā un surdotulkotā satura apjomu VSIA “Latvijas Televīzija” programmās līdz 40%. VSIA “Latvijas Televīzija” 2014. gadā tika piešķirta mērķdotācija subtitru un surdotulkojuma nodrošināšanai un palielināšanai. Līdz šim citu līdzīgu mērķdotāciju sabiedriskajā medija nav bijis. Satura subtitrēšana un surdotulkošana paredzēta ikgadējā sabiedriskajā pasūtījumā. Savukārt attiecībā uz komerciālajiem medijiem valstī netika realizētas apjomīgas atbalsta programmas, kas veicinātu satura pieejamību komercmedijos.

NEPLP 2021.gadā, rīkojot sabiedriskā pasūtījuma konkursus komerciālajiem medijiem, noteica iespēju saņemt augstāku vērtējumu subtitru vai surdotulkojuma nodrošināšanas gadījumos, un šo iespēju mediji izmantoja vismaz 10 satura vienībām.

Lai nodrošinātu prasību par nepārtrauktu un pakāpenisku pieejamības veicināšanu, daļai mediju bija jāsaņemas nodrošināt datu uzskaiti, kā arī jāplāno izmaksas. Elektronisko plašsaziņas

līdzekļu izstrādātos rīcības plānus pieejamības veicināšanai NEPLP no medijiem sāka saņemt 2022.gada sākumā. Atsevišķos gadījumos vēl turpinās datu precizēšanu. Šajā ziņojumā sniegtā informācija par satura pieejamību 2021.gadā apkopota no EPL iesniegtajiem rīcības plāniem un ļauj redzēt, kurās TV programmās, PPP vai radio tika nodrošināta pieejamība, tostarp cilvēkiem ar dzirdes vai redzes traucējumiem.

“Lai gan likums prioritāri runā par satura pieejamības nodrošināšanu personām ar invaliditāti, NEPLP 2021.gadā veiktais [pētījums](#) apliecināja, ka satura pieejamības risinājumus izmanto daudz plašāk sabiedrībā,” tā NEPLP locekle Ieva Kalderauska, kas īsteno EPL pieejamības veicināšanas pārraudzību.

SKAIDROJUMI UN SAĪSINĀJUMI

Satura pieejamības nodrošināšanas pakalpojumi – subtitri, surdotulkošana (zīmju valoda), audio apraksts.

Subtitrēšana – rakstveida tulkojuma pievienošana runātiem tekstiem.

Zīmju valoda – valoda, kas skaņu vietā izmanto žestus, ķermeņa valodu un lūpu formas. Latvijā tiek izmantota latviešu zīmju valoda.

Audio apraksts – ap skaņu celiņu veidoti komentāri, izmantojot pauzes, lai izskaidrotu darbību ekrānā, tajā skaitā aprakstītu varoņus, vietas, kostīmus, ķermeņa valodu un sejas izteiksmes.

Plāns, % gadā – atspoguļo pieejamības mērķi gadā, kas izteikts kā katras TV programmas raidstundu apjoma procentuālā daļa diennakts laikā (24 stundas), neskaitot reklāmas raidlaiku. Dati norādīti atsevišķi par katru no pieejamības veidiem.

Plāns, stundas – atspoguļo pieejamības mērķi gadā, norādot stundas (programmām ar nelielu raidlaiku). Dati norādīti atsevišķi par katru no pieejamības veidiem.

Izpilde, % – atspoguļo pieejamības izpildi noteiktā periodā, kas izteikts kā katras TV programmas raidstundu apjoma procentuālā daļa diennakts laikā (24 stundas), neskaitot reklāmas raidlaiku. Dati norādīti atsevišķi par katru no pieejamības veidiem.

Izpilde, stundas – atspoguļo pieejamības izpildi noteiktā periodā, norādot stundas (programmām ar nelielu raidlaiku). Dati norādīti atsevišķi par katru no pieejamības veidiem.

SVOD – abonēšanas PPP

TVOD – transakciju PPP

FOD/AVOD – bezmaksas/reklāmās balstīts PPP

NVOD – pietuvināts PPP

nd – nav datu

ELEKTRONISKAJO PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻU PAKALPOJUMU PIEEJAMĪBA 2021.GADĀ

2021.gadā kopumā Latvijas elektronisko plašsaziņas līdzekļu vidē satura pieejamība vērtējama kā zema. Uz subtitru vai surdotulkojumu deficītu norāda arī cilvēku ar dažādiem redzes, dzirdes traucējumiem pārstāvošas organizācijas, un aicina nodrošināt pieejamību vismaz minimālā apjomā prioritārām vajadzībām.

Biedrība “Latvijas Nedzirdīgo savienība” norāda:

- kā prioritātes komerciālo elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu un pakalpojumu saturā ar subtitriem vai tulkojumu aptaujātie norādīja šādas vēlmes: ziņas (t.sk. TV3 Ziņas, TV3 900 sekundes), informatīvi analītiski raidījumi (TV3 – Nekā personīga, Bez Tabu, Degpunktā; TV24 – Dienas personība, Ziņu TOP 5, Preses klubs; RETV – Aklā zona, Izšķirtspēja, Veiksmes formula u.c.);
- kā vēlamas biedrība norādīja mākslas un dokumentālās filmas ar subtitriem nedēļas nogalēs;
- Saturs gandrīz nav pieejams bērniem ar dzirdes traucējumiem, tāpēc ir vēlams saturs zīmju valodā, bet ar subtitriem – pusaudžiem un jauniešiem. Pieejamākie risinājumi tiešraides raidījumiem ir tulkojums zīmju valodā, raidījumiem, kuri tiek ierakstīti un raidīti vēlāk, un filmām – subtitri.

Savukārt biedrības “Latvijas Neredzīgo biedrība” SIA “Strazdumuiža” norāda:

- mākslas un dokumentālajām filmām, kā arī citiem raidījumiem, kas skatāmi Latvijas sabiedriskajā televīzijā, nav *tiflo* (audio apraksti) komentāru. Bez šādiem komentāriem ekrānā redzamo notikumu pilnvērtīga izpratne ir apgrūtināta vai neiespējama.

1. Televīzija

No EPL, kas 2021.gadā kopumā izplatīja 33 TV programmas (ar nacionālo (N), reģionālo (R), vietējo (V) vai pārrobežu (P) aptveršanas zonu, t.sk. Latvijā) programmu, satura pieejamības risinājumi – lielākoties subtitri – tika nodrošināti 15 TV programmās.

Elektroniskais plašsaziņas līdzeklis	Programma	SUBTITRI		SURDO	
		stundas	% no raidlaika	stundas	% no raidlaika
SIA "Helio Media"	360TV (R)	0	0	0	0
SIA "Helio Media"	STV Pirmā (R)	526	7.49	0	0
SIA "Helio Media"	8TV (R)	2074	49.00	0	0
SIA "Alise Plus FM"	ATV (R)	0	0	0	0
IK Detskij Telekanal Multimania	Gribu visu zināt! (R)	0	0	0	0
SIA „Kurzemes televīzija”	Kurzemes televīzija (R)	0	0	0	0
Ltd "Teledistribution"	Mamutēns (R)	0	0	0	0
Ltd "Teledistribution"	Lolobaltic (R)	0	0	0	0
SIA "Global Entertainment"	OGA TV (R)	0	0	0	0
SIA "Vidzemes televīzija"	ReTV (N)	17	nd	12	nd
AS "TV Latvija"	TV24 (N)	14.6	0.20	0	0
SIA "All Media Latvia"	TV3 (N)	130	1.80	0	0
SIA "All Media Latvia"	TV3 Life (N)	150	2.09	0	0
SIA "All Media Latvia"	TV6 (P)	90.07	1.25	0	0
SIA "All Media Latvia"	TV3 Mini (P)	5.96	0.07	0	0

SIA "Vidusdaugavas televīzija"	Vidusdaugavas televīzija (V)	0	0	0	0
SIA "4.vara"	4TV (N)	nd	0.05	nd	0.05
SIA "RigaPictures Company"	ITV (P)	nd	nd	nd	nd
SIA "DMN Latvija"	Kanal 7 (P)	0	0	0	0
VSIA "Latvijas televīzija"	LTV1 (N)	2105	25.6	472	5.74
VSIA "Latvijas televīzija"	LTV7 (N)	2472	30.39	51	0.63

Elektroniskais plašsaziņas līdzeklis	Programma (ar nelielu raidlaiku)	SUBTITR I	SURDO
		stundas	stundas
SIA „Aizputes TV”	Aizputes TV piedāvā (R)	nd	nd
SIA “Mediastriks”	LRT+ (V)	7	0
SIA “Latgales reģionālā televīzija”	LRT (R)	38	0
SIA „TV KURSA”	Skrundas TV (R)	0	0
SIA „TV Kurzeme”	TV Kurzeme (R)	0	0
SIA “Valmieras TV”	Vidzemes televīzija (R)	9	0
SIA „Zemgales Reģionālā televīzija	Zemgales TV (R)	1	0
SIA „TV 9 Pakalni	TV9 Pakalni (R)	nd	nd

No datiem redzams, ka lielāko satura pieejamību 2021.gadā, sagatavojot subtitrus, nodrošināja SIA “Helio Media” 2021.gada maijā darbību sākusi izklaides programma “8TV” – 49% no programmas. Otrs un trešais lielākais subtitrētā satura apjoms ir sabiedriskā medija VSIA “Latvijas Televīzija” (turpmāk arī – LTV) programmā “LTV7” – 30.39% un “LTV1” – 25.6%. No komerciālajām programmām 7% subtitrēts saturs bijis SIA "Helio Media" programmā “STV Pirmā!”.

Savukārt sabiedriskā medija televīzijas programmā “LTV1” tiek nodrošināts lielākais surdotulkotā satura apjoms (vairāk nekā 5%).

SIA “Helio Media” iesniegtajā rīcības plānā 2022.gadam norāda, ka *“Plānots pakāpeniski palielināt to audiovizuālā satura vienību skaitu, kurām pieejami vienkāršie, kā arī specializētie subtitri (audiālais fons, fonētiskie subtitri).”*

Savukārt VSIA “Latvijas Televīzija” norāda: *“Kā prioritāti satura pieejamības nodrošināšanā LTV uzskata nevis apjoma pieaugumu, kas atkarīgs no lineārās apraides raidstundām, bet gan jēgpilnu satura pieejamības paplašināšanu – vairāk satura vieglajā valodā interneta platformās un mērķtiecīgu satura apjoma izveidi ar surdotulkojumu internetā specifiskām mērķa grupām, piem., bērniem, jauniešiem.”*

Pārējo EPL rīcības plānos sniegtā informācija liecina, ka EPL gatavi nodrošināt pieejamības pakalpojumus un pakāpeniski palielināt to apjomu. Kopumā EPL plāno veicināt satura pieejamību, taču pieaugums turpmāko trīs gadu laikā plānots kopumā par dažiem procentpunktiem. Straujāk to būtu iespējams realizēt, ja tiktu piešķirts vai būtu pieejams valsts

SIA "Vidusdaugavas televīzija"	vdtv.lv (FOD/AVOD)	0	0	0	0	0	0	0	0
SIA "Ekis & Co-Positioning and Consulting"	LA.LV (AVOD)	nd	nd	nd	nd	nd	nd	nd	nd
SIA "Mediastrims"	Grani.lv (FOD)	0	0	0	0	0	0	0	0

Taču daļa PPP sniedzēji, jo īpaši SVOD vai TVOD jomā strādājošie, nodrošina pieejamības pakalpojumus ievērojamai daļai katalogos ievietoto raidījumu, galvenokārt filmām. Dati liecina, ka lielai daļai satura subtitrus nodrošina SIA "Latvijas Mobilais telefons" pakalpojumā Viedtelevīzija (65%), SIA "Baltcom" filmu katalogā (85%), kā arī SIA "Tet" katalogos (20%), kas savukārt šobrīd ir vienīgā mediju kompānija, kas ziņoja, ka pakalpojumā tika nodrošināti arī specializētie titri jeb audio apraksti. No PPP lielai daļai satura subtitri un arī surdotulkums pieejami arī VSIA "Latvijas Televīzija" pakalpojumā pēc pieprasījuma (attiecīgi 30,8% un 6,2%).

Iesniegtajā rīcības plānā SIA "Latvijas Mobilais telefons" uzsver, ka *"vismazāk pieejams ar titriem ir saturs bērniem un oriģinālsaturs latviešu valodā. Tā kā šis ir arī viens no visplašāk pieprasītajiem saturiem, tad plānojam veikt uzlabojumus šajā satura segmentā."* Medijs plāno nodrošināt arī specializētos subtitrus cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem.

Tikmēr SIA "Tet" norāda, ka *"plānots pakāpeniski palielināt to audiovizuālā satura vienību skaitu, kurām pieejami vienkāršie, kā arī specializētie subtitri (audiālais fons, fonētiskie subtitri). Regulāri tiek palielināts to filmu un seriālu skaits, kurām ir pieejami vienkāršotie subtitri gan latviešu valodā, gan svešvalodās. Kopējais subtitrēto vienību skaits aug. Plānots, ka gada periodā tiks pievienotas 180 jaunas satura epizodes ar subtitriem latviešu valodā, katru gadu skaitu palielinot publicēto satura epizožu skaitu par 25%, tādējādi pēc 3 gadiem kopēji sasniegto 686 jaunas satura vienības, kurām papildus pievienoti subtitri. Specializēto subtitru pieejamību plānots palielināt mērķa grupas saturam – pašu ražotam saturam latviešu valodā – primāri bērnu un jauniešu multiplikācijas filmām, seriāliem un izglītojošiem raidījumiem, kā arī izklaidējošām un dokumentālām filmām un seriāliem visām vecuma grupām."*

3. Radio

Radio kā audiālā medija jomā kopumā iespējami mazāk satura pieejamības risinājumi, taču cilvēkiem ar dažādiem attīstības traucējumiem ir svarīgi, ka, piemēram, ziņas vai cita veida saturs radio programmās tiek nodrošināts arī "vieglajā valodā". Šādas ziņas 2021.gadā 30 stundu apjomā nodrošināja VSIA "Latvijas Radio" programmā "Latvijas Radio 1". Satura pieejamības veicināšana radio jomā iespējama, izmantojot vizuālu saturu un medija tīmekļvietnes vai mobilās lietotnes. Viens no medijiem, kas satura vienībām savos sociālo mediju kontos nodrošināja subtitrus, ir VSIA "Latvijas Radio" – sociālā medija Facebook kontā no vairāk nekā 1 412 satura vienībām ap 95% tiek nodrošinātas ar titriem. Youtube platformā nodrošināti subtitri pasaku ciklam "Ezīša sapņi". AS "Eiropas Hitu Radio" radio programmu mājas lapā atsevišķām satura vienībām pieejami tekstuāli apraksti, kā arī dziesmu vārdi.

No EPL, kas 2021. gadā izplatīja vairāk nekā 40 radio programmas, iesniegtajiem rīcības plāniem secināms, ka pieejamības risinājumu ieviešanas un nodrošināšanas jomā vēl ir liels attīstības potenciāls.

SECINĀJUMI

Apkopotie dati liecina, ka lielākā daļa elektronisko plašsaziņas līdzekļu savos pakalpojumos ir gatavi ieviest dažādus pieejamības risinājumus, t.sk. primāri tā ir satura subtitrēšana.

Ar mediju rīcībā esošajiem līdzekļiem un risinājumiem netiek prognozēts straujš pakalpojumu pieejamības pieaugums. Pašreizējie dati par EPL, kas jau nodrošina pakalpojumu pieejamību, liecina, ka TV programmās satura pieejamību trīs gadu laikā plānots palielināt par vidēji 1 līdz 2% punktiem, bet pakalpojumos pēc pieprasījuma plānots saglabāt augsto pieejamības īpatsvaru vai palielināt par vairāk nekā 5 %punktiem.

Taču, ja būtu pieejams valsts atbalsts vai citi risinājumi tostarp tehnoloģiski, pieejamības palielināšana būtu iespējama straujāka un plašāka.

Tāpat dati liecina, ka daļa to mediju, kuri 2021. gadā vēl nenodrošināja nekādus pieejamības pakalpojumus, to plāno sākt darīt 2022. gadā.

EPL par progresu pakalpojumu pieejamības jomā jāsniedz ziņojums NEPLP reizi pusgadā.

Padomes priekšsēdētāja vietniece

Aurēlija Ieva Druviete

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU*